

SZERKESZTŐSEG: BUDAPEST VI. SZERECSEN-UTCA 36. KÖNYV-ÉRTÉKESÍTŐ KÖZSÉG. CSAK BÉRMENTES LEVELEKET FOGADUNK EL. ELŐFIZETÉSI DÍJ: Védőre postán v. helyben házhoz hordva...

EGYETÉRTÉS

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VI. DALSZÍNHÁZ-UTCA 1. HIRDETÉSEKET ÉS NYILTÉRBE VÁLT KÖZLEMÉNYEKET FOLYVÁN KIADÓHIVATAL...

Fővárosi választó-kerületek. Azok, a kik a Lipótváros politikai szellemét eddig irányozták, és gondoskodni tudtak róla, hogy ennek a kerületnek választásai mindekor a kormánypárt egyeduralmáról tegyenek tanúságot, ezt a jelenséget úgy szerették magyarázni, hogy a kerületbeli választóelemek különös politikai érettségének és fejlettebb gondolkodásának bizonyosságát kelljen benne elismerni. Ki valóan intelligens választókerület, hol nagy szávként és pathetikus kijelentéseknek nincsen semmi hatásuk — így hivalogták a lipótvárosi hangadók. Hát a mi a politikai érettségnek ily bizonyosságát illeti, a Lipótváros fenesen versenyzett bizonyos tencsénmgyeji és erdélyi kerületekkel, a nál parancsolatra oktatót jámbor tót és néh paraszotok szintén egyhangulag választják meg kormánypárti képviselőket, mert úgy tartják, hogy a kormány kedvére kell járniok. Nem vonjuk ugyan kétségbe, hogy a Lipótváros némileg más megítélés alá esik, elég vagyon és műveltség van benne felhalmozva, hogy ha úgy estsük független meggyőződésből választassa kormánypárti képviselőjét. De hogy a fitogatott kormánypárti meggyőződések nem jelentik éppen a politikai intelligenciát és a fejlettebb gondolkodást a Lipótvárosban sem, arról kirívó jeleket fedezhetünk fel az idáig folyt választási mozgalmakban. Hogy a Wahrmann halála által megüresedett mandátumért rögtön három kormánypárti jelölt versengése indult meg, ezt még értjük. Biztosnak tartják a kerületet a kormánypárt számára, és így a politikai tekinteten túl a személynél ambícióknak is lehet szabad terük. De hogy a jelöltek versengésével együtt a legmegerősebb osztályérdek és exkluzív felekezeti szempontok keresnek érvényesítést, vajon ezt is a politikai érettség és magasabb intelligencia bizonyosságául kívánja-e tekintetni a művelt és vagyonos Lipótváros? Sehol a műveltség és liberális haladás országában az ilyen jelenségeket a politikai érettség vizsgálatalán kitüntető bizonyítványba nem foglalják.

város magas intelligenciája és politikai érettsége azért talán fel ő benne a kereskedelmi érdekek hivatott képviselőjét, mert bebizonyította, hogy a közbizalom mandátumát is kereskedelmi czikknek tekintti? Sohasem tesszük föl a Lipótváros hatalmas kereskedelmi eleméről, hogy nem találkoznék közte akárhány olyan férfiú, ki a kereskedelmi érdekek szakszerű képviseltetésére sokkal különb jogzimeket, tud fölmutatni. De bizonyos, hogy az olyan jelöltség, a minő most a kereskedelmi osztályérdek czégét hordozza, éppen nem lehet kedvező véleményét sem a kereskedői osztály testületi önértékeléséről, sem fejlett politikai gondolkodásáról. Vagy talán mert a Lipótváros az ország egy itéli meg, mint a zsidóság vezérő elemének, vagyoni és szellemi elítélnek dominiumát, — a szent-erdrei és dunaszerdahelyi kerületek választási hőse arra volna-e hivatva, hogy mint a Lipótváros képviselője, a zsidó felekezeti kérdések törvényhozási vitáiban, melyek már a legközelebbi időben sok odíózus küzdelemmel fenyegetnek, ő a zsidóságnak morális értékét, hazafias jelöltségét, intellektuális erejét saját személyes sulyával és törvényhozói tekintélyével láthatóan demonstrálja? Azt hisszük, elég ezekre a körülményekre rámutatni, hogy az ilyen jelöltséget ne fogadjuk el sem a Lipótváros kormánypárti dícsőségének bizonyosságául, sem a hangzatosított osztály vagy felekezeti érdekek igazolásául. És mi-csoda különös fényt vetett a Lipótváros politikai érettségére ama másik, egyébként érdemes jelölt, ki fölléptetésének egyetlen okául maga azt hirdette, hogy helyi a kerületet vasbillensékek lenyágozó klíkkuralom megtörésére törekvesse. Bizony az ilyen alapon teremtett jelöltség és a választókerületnek így jellemzett viszonyai semmikép nem erősítik a Lipótváros igényét arra, hogy szava és véleménye a nagy országos érdekek méltatásánál sulyal és illetékességgel felruházottnak ismertessék el.

Hát ha csakugyan az ily kormánypárti gondolkodás volna a Lipótváros feltétlen ismérve, jogunk volna ezt a kerületet a politikai érettség legalsóbb fokára helyezni, és bizást lehetne a Lipótváros választópolgáraitól a független meggyőződés és öntudatos gondolkodás képességét is megtagadni. Hogy a Lipótvárosban otthonos meghatározással éljünk, a kizárólagos kormánypártiság dícsőített firmája ezáltal tökéletesen csődöt mondott. De tudjuk, hogy a Lipótvárosban vannak nagy számmal igazán független gondolkodású, önéntes polgárok, kiknek szabad véleményét és elfogulatlan hazafiaságát eddig csak bizonyos körülmények sajátosság alakulása bénította meg. Miben kereszük a Lipótváros igaz politikai érettségét, arról az ellenzék legujabb tömörülése szolgált újmutatással. Az a viharzó lelkesedés, mely az ellenzék kitűnőjelöltjének pro-

grammnyilatkozatait és a vele megjelent vezéregyéniségek szónoklatait fogadta, némi vigasztaló meggyőződést keltett bennünk, hogy az igazi közszellemnek és a polgári bátorságnak a Lipótvárosban is van jogos otthona és természetes légköre. Itt tűnt ki, hogy a Lipótvárosban is lehetséges az elvek harca, itt is ellenállhatlan erővel hat a szellemekre a hazafias küzdelmek varázslata. Az a hódító ostrom, melyet most az ellenzék a kormánypártiság fellegvára ellen megindított, ez a Lipótváros politikai érettségének valódi próbája. Ezt nem ellenzék pártszempontból, nem egyedül üdvözítő elvek dogmatikus felfogása szerint állítjuk. Az a kérdés, létezik-e a Lipótvárosban a vélemények komoly küzdelme? Mert a lipótvárosi kormánypártiság elítélheti az ellenzék pártok elveit és politikáját, ez lehet jóhiszemű véleménye, de azt csak nem tagadhatja ő sem, hogy ezeknek a pártoknak mindegyike a nemzet egy nagy részének gondolkodását képviseli, az ő nemzeti érzület forrásából táplálkozik, nemzeti erőnek tényezője, nemzeti történelemnek része, nemzeti hagyományok letéteményese. Így be kell látnia azt is, hogy oly kerület, melyben ezeknek a pártoknak küzdelme sem volna lehetséges, csak azt az ítéletet hívná ki, hogy el van szigetelve a nemzet valódi életétől, nem vesz részt a közszellem vérkeringésében, nincs álvétele a nemzeti fejlődés organikus törvényeinek. Kormánypárti meggyőződésben is csak ott lehet hinni, hol vele szemben az ellenzék meggyőződés is a nemzeti érdekek és jelszavak egyenlő fegyvertével küzdhet a lelkek meghódításáért. Máskülönben a kizárólagos kormánypártiság nem egyéb, mint a hatalom kultusza, a kormányzati tekintély vak imádása, és soha semmi körülmény között a politikai intelligencia nyilvánulása. A hol nem szolgáltság és önző érdek befolyásolja döntő módon a pártalakulást, ott minden országos véleményáramlatnak meg kell találnia természetes medrét.

Az a renyhe filiszterszemmel terpeszkedett itt is az ellenzék élén, mely híjával van minden politikai gyakorlatnak, jóformán az elvek kötelezettségeit sem érti és küzdelme csak ott vállalkozik, hol mindent halás szerepekre elkészítve talál. Épen a kellő vezérletnek hiánya vagy hevenyszett volta, a nyárspolgári lelkek sok mindenféle személyes tekinteti és óvatos kényelmeskedése, ez a főváros több kerületében az ellenzék küzdelme speciális baja. A polgári szellem ily elfajulása a Terézvárost, az ország egyik legnagyobb és politikailag legfogékonyabb, indusztriális és társadalmi tevékenységre nézve legmozgalmasabb kerületét szerencsésen lesüllyesztette arra a színvonalra, hogy épen úgy, mint a mult századbeli angol rottenboroughok, ezek a hírhedt apró, a közszellem sodratól teljesen félreeső és a hatalom kényének kiszolgáltatott zugkerületek, itt is ellenmondás nélkül választanak meg egy felülről kijelölt főúri vadétkot, ki bizalmának mandátumával kívánja politikai karrierjét megindítani. Elég szegény a Terézvárosra!

Társadalmi forrongások. — A parkklub kérdésége. — Az udvari élet mi nálunk éretlenül unalmas. A spanyol etikettszabályok az udvarokéknál sokkal inkább megkölt a szabad szellem fejlődését, a természetes gondolkodásmódot és az egyéni véleménynek szabad nyilvánítását. Még az orosz nagyhercegek is kedélyesen elátogatnak az orosz főúri családokhoz, az orosz nagyhercegneköt is bensőbb baráti kötélek fűzi az orosz nagyvilági hölgyekhez. És mi nálunk a spanyol etikettszabályok tiltják, hogy főhercegek rendszeresen ellátogathassanak főúri házakba. Ép ezért a mi főúri családaink nem kedvelésből, de kötelességből fordulnak meg az udvarnál, a hol a fényes termekben végig terjed a spanyol etikett nehéz ömlövege, mely ránehezedik az előkelő sokaság tudjéjére, szívére és kedélyére. És ez a békóba fogott lomha szellem felülről lefelé terjed végig az országban. A spanyol etikettszabályok ebben a sarkötéltelen kulináriának: «Kinek mennyi az őse?» A férfi oda adhatja nevét, rangját, vagyonát az ő nevének, de nem teheti udvarképesé, ha ő maga is az. És ha ez a hitvestárs, ha bármennyire szelletes, bármennyire is jelesek az ő egyéni tulajdonságai, ha nincs elegendő számu őse, úgy az udvarnál nincs számára hely. És viszont a főúri osztályban is orthodox módon ragaszkodnak a származás előkelőségeihez. A grófnők is egymás közt osztályozzák magukat és a szerint üdvözik is egymást, hogy: kinek mennyi az őse! Hisz néhai Pejacesvics grófőr beszél az a jellemző adomát, hogy a közszóntésnek tizenhatféle módját eszelte ki ismerősei számára, a szerint, hogy kinek mennyi volt az őse! Tehát itt sem érvényesülhet az egyéniség feltételül és a legszellemebb, a legemesebben érző asszonyok háttérbe szorulnak. És az úgy megy a társadalmi létrán fokról-fokra lefelé, mindenütt terjesztve azt a lusta, lomha idegdermesztő szellemet, melynek egyenes következménye a halálos unalom. Igen, ki merem mondani, hogy minálunk a király unatkozik, a királyné unatkozik, a főhercegek unatkoznak, a grófnők unatkoznak, a középosztály unatkozik, a polgárember unatkozik és Magyarországon mindenki, a ki a banális prózai élvezeteken kívül szemléleg is szórakozni akar. Mert minálunk a társadalmi érintkezés nem egyéb,

mint egymásnak kölcsönös titkos lenézése, születés és rang szerint. A magasszármasú férfiak nem a születés véletlenének tudják be előkelő mivoltukat, hanem titokban át vannak hatva attól a kárhuzatos rögeszmétől, hogy tényleg különb lenyék a többinél. És ezek a magasszármasú férfiak, ha bármennyire barátságosak is; az előkelő grófnők, ha bármennyire is előzékenyek, az ő mosolyukból, az ő kézszorításukból észrevehetően kibontakozik a titkos lenézés. Ugy élnék mi nálunk titkos hadi lábon udvar és arisztokrácia, arisztokrácia és dzsentri, dzsentri és lateiner, lateiner és iparos, iparos és munkás. És minthogy az udvar sem tud megenni szellem és tehetség nélkül, ott is forrong valami. A Habsburgház ifjabb tagjai már régen szerettek volna megszabadulni a spanyol etikettnek spanyol csizmájából! És az uralkodóház ifjabb nemzedékét a legsulyosabb csapás érte Rudolf trónörökös halálában. A konzervatív magnáskörökben is mozog valami, forrong valami. Belátják, hogy egy egymagukban szigorúan zárt körben többé nem élhetnek együtt, mert ők ők az a felelmetlen cimzóra, ki annyira ellensége az előkelőségeknek: az unalom. És közülök még azok is, kik még orthodox fanatizmussal ragaszkodnak őseikhez, ma már engedményekre is hajlandók. Tehát ott is forrong valami. És üdvös reakció észrevehető a főúri körök ama részében, mely világot látott és a művelt nyugaton megfordult, hajlandó lerombolni a hozzáférhetlenség kínjai falát. És ezek a liberális felfogású főúri asszonyok közül egy fiatal, nagyon ismert szellemes grófnő úgy nyilatkozott, hogy a városiéletbe ezentaló lóvonatu kocsi van omnibuszon megy, csak azért, hogy megismerkedhessék a polgári osztálynak gondolkodásmódjával is. Az elzárkózottság nem egyéb, mint szellemi önbűntetés. — Hisz mit ér a mi előkelőségünk, midőn mi asszonyok összejövünk azoknak a nagy palotáknak a nagy termekben, ketten-négyen, hatan és beszélgetünk ismerőseink haláláról, esküvőjéről, Londonról, Párisról és negyed óra alatt nincsen már témánk. És egyszer egy unalmunkban, midőn úgy összejöttünk négyen asszonyok, hát azt a társas játékot játszottuk, hogy kicsoda közülünk a legszikkandósabb? És teljes életünkben ugyanazok az arczok. Az a rettenetes egyformaság!

azokkal az asszonyokkal, kik minket érdekelnek, sem azokkal az urakkal, kik a közéletben is kívánunk eszük és tehetségük által. — Estélyek! Mosolygó arczok, keringő párok, gyorspolka és más másnap unalom, rettenetes unalom. A mi férfjeinknek azoknak jó dolguk van. Puszipajtásai lehetnek mindenkinek. Próbálja azt közlünk valamelyik asszony! — Az unalom szent nevében meg kell övnnünk rangunkat és őseink nimbuszát! — Ez az állapot tőrhetlen. — És a mit ez a szell-mes grófnő mondott, ugyan azt mondják mindenütt. Tűrhetlen ez az állapot! És forrong mindenütt valami a társadalomban. Társadalom! Hát van-e nekünk társadalom? Van-e igazán Budapestnek nagyvilági társadalmi élete, mely megadná a magyar közéletnek a szellemi impulzust? De érezzük mindannyian, hogy magyar társadalom, hol minden egyéniség, minden tehetség érvényesülhet, nem volt, hanem lesz. — Lesz, lesz, lesz. Ez az edes szó úgy hangzik fülünkben, mint Mascagninak intermezzója, mert ez a lesz már a közel jövőben megvalósul. A klubélet, a kaszinóélet a fővárosban rohamos virágzásnak indul. A nemzeti kaszinó, az országos kaszinó, az Othlon irói kör, a tisztviselők kaszinója, és egyes polgári kaszinókban élénk élet uralkodik. Mindeme testületek már most rakják le a magyar társadalom szellemi tégláit. Csak hogy minde testületekben nem érvényesüljenek az asszonyok. Nincs sehol terük, a hol egyéniségüket érvényesíthetik. Ne haragudjanak én réam a főzőkanál-theóriának jölkenni szeretet hivat, ha ki merem mondani, hogy egy asszony lehet kitűnő családanya, ápolhatja gyermekeit és élhet a társadalomnak is. Hivatkozom a párisi nő példájára. Tudom, hogy most sokan elmosolyognak. Mert most bizonyára előtűnik nekem a boulevardokon végig futkosó kokott-típus is. Nem. Beszéltek azokról a szigorú erkölcsű párisi urnőkről, kik mintaszép családi életet élnek, estélyeket adnak, estélyekre elmennek, aktív részt vesznek a közélet minden mozzanatában és jelenlétükkel mindenütt megannyozzák a kedélyhangulatot. Azonkivül még ráérnek férjeik ügyeivel is foglalkozni. És mi nálunk el vannak vezetve a társadalom számára. Szellemi jároszalag veszi őket örök nyűg gyánat. Tessék megbarátkozni a négy falal, ha leány, ha asszony. Kiszserű megszólásnak a tárgya minálunk min-

den önálló leány, vagy önálló asszony. A többi pedig vagy a mamája, vagy a férje szellemi jároszalagján unatkozik végig az életben. — És minthogy nem fejthetik ki egyéni tehetségeiket, nem is akad köztük nagyvilági hölgy, ki szellemével, észével országos mozgalmat tudna előidézni a művészet, az irodalom és a jöteknység ügyében. És ott, hol a tisztességes nők nem érvényesülhetnek, ott a nők negatív eleme boldogul leginkább. Sehol a világon sem boldogulnak oly könnyen a csinos kalandorok, mint mi nálunk! Mily zomoru társadalmi jelenség az, midőnlátjuk, hogy jelentéktelen színesnők nem a művészetükkel, hanem adakozó szerelmükkel erőszakoltak ki maguknak társadalmi állást és tekintélyt, hogy kompromittált asszonyok egész raja becsmépjzi magát a tisztességes nők sorába, — a jóhiszemű férfiak segítségével. Mi ennek az oka? Érték a fiatal férfiak ritkán találkoznak, ritkán ériknek tisztességes nőket. (Csak estélyeken és balokon.) A kaszinókban a férfiak unalmukban összevesznek, kibékülnek, duellálnak, kártyáznak, tivornyáznak és olvasgatnak és minthogy nincsen asszony köztük, morozu hangulat vesz rajtuk erőt. Hiányzik a tisztességes nő jelenléte. És a társadalomban mindenütt, mindenütt forrong valami. De minálunk csak kevés meri nyilvánítani egyéni véleményét. Az auktortások, a kapacitások világot éljük. Mindenki másnak a fejével gondolkodik. Mindenki titokban választ magának egy tekintélyt és annak a fejével iparkodik gondolkodni. Annál örövidebbébb jelenség, hogy akadt egy önállóan gondolkodó férfi, Atzél Béla báró, ki most kifejezett adott a társadalmi forrongásoknak a parkklub eszméjével. És a parkklub eszméje most már bizonyos, hogy rövid mástól év alatt megvalósul. Az aláírók közt már ott szerepel a közélet minden jelese. A parkklub semmi egyéb, mint tisztességes urnők és tisztességes úr emberek közös szórakozó helye, nyitva minden egyes társadalmi osztály jelese számára. A nők felszabadulnak majd a szellemi járó szalag nyűg alól és ezental tevékeny részt vehetnek a társadalmi közéletben. A londoni parkklubok mintájára nemsokára díszes palota épül a városiligetben és az országban bizonyára az lesz a legvonzóbb és legérdekesebb terne, melynek ajtaján az a felirat lesz olvasható:

Feltétlenül helyeseljük, hogy az állam-ügyészség figyelemmel kísérje a nemzetiségi újságokat, melyek telve vannak a magyar állam és a magyar alkotmány ellen való veszedelmes izgatással. Helyeseljük azt, hogy a magyar jogszolgáltatás üldözöbe veszi a dakoromán és panszláv részről rendszeressé vált hazaárulást és nem tűri a nemzetiségek körében annak a fölfogásnak általános érvényesülését, hogy a magyar állam és nemzet ellen való nyílt árulás, bár a büntető törvénykönyvbe ütközik, mégis szabados dolog. Az állam tekintélye és rendje, de az állam érdeke is megköveteli, hogy bűnhődjenek azok, kik visszaélve a sajtószabadsággal, alkotmányunk ez egyik legszebb jogát ép az alkotmány ellen való hitvány izgatásra használják ki. Ha az államhatalom jóval előbb lépett volna fel erővel határozottsággal a nemzetiségi üzemek vakmerő kolompói ellen, talán nem jutottunk volna odáig, a hol most vagyunk, mikor már tartanunk lehet attól, hogy a nemzetiségi izgatások veszedelmes hatásait nem ellensúlyozhatjuk sajtópörökkel s néhány oláh, vagy panszláv agitator enyhe megbüntetésével. Legutóbb a pozsonyi esküdtzsek előt ment végbe ily politikai pör tárgyalása, mely azzal végződött, hogy az esküdtzsek alkotmányellenes izgatásban és nemzetiség elleni izgatásban mondta ki vétkenek a vádlottat s a törvényszék e verdikt alapján egy évi államfogházra ítélte el. A nemzetiségi érdekek legbuzgóbb védelmezője, a legszájasabb nemzetiségi agitator se mondhata, hogy ez ítélet valami nagyon szigorú. Hurbán Józsefnek, az elítélt vádlottnak büne sokkal nagyobb, semhogy annak nagyságával arányban lenne ez az enyhe ítélet. De még az utólagos kritikával se akarjuk megbántani a bírói függetlenséget, melyet feltétlenül tisztelben tartunk. A pozsonyi esküdtzszeki tárgyalás lefolyása is körülbelül ugyanolyan volt, mint a debreczenie, a kolozsvárie, meg a többie. Ugyanazok az alávaló hazugságok, ugyanazok az impertinens ráfogások az inkriminált közleményben. Ugyanazok a fordítók és vakmerő túlzások, ugyanazok az otromba fiskális-fogások a védelemben. Ugyanazok az igazságok, ugyanazok a jogos és méltányos megütözések a közdív képviselőjének beszédében. Ugyanaz a becsület és hazafias felfogás az esküdtzsek szavazatában. És ugyanaz a nagy enyhesség a törvényszék ítéletében. A pozsonyi esküdtzszeki tárgyalás csak abban különbözik a debreczenitől, meg a kolozsváritól, hogy míg ezeknél oláh izgatók üzemleiről volt szó, a pozsonyi tárgyalás a panszláv törekvések hitványságát leplezte le. Micsoda pompás társaság gyűlt itt ösz-

